

мовленнєвих ситуаціях; зніматиме психологічні бар'єри спілкування; збагачуватиме словниковий запас учнів; буде активізувати пізнавальну діяльність учнів; підвищуватиме інтерес до рідної мови тощо.

Список використаних джерел:

1. Жулий Т., Теплицкая О. Сказки и были... Лингвистические миниатюры / Т. Жулий, О. Теплицкая. - Луганск : Янтарь, 2003. - 124 с.
2. Запорожец А.В. Избранные психологические труды : В 2 т. / А.В.Запорожец – М. : Педагогика, 1986. – Т.1. - С.245.
3. Комарівська Н. Методичні аспекти застосування цікавої граматики на уроках рідної мови в початковій школі / Н. Комарівська // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Педагогіка і психологія : Збірник наукових праць. – Вип. 41 / Редкол. В.І.Шахов (голова) та ін. – Вінниця : ТОВ Нілан ЛТД, 2014. – с. 46-51.
4. Комарівська Н. Розвиток творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку засобами літературної загадки / Н. Комарівська // Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті європейських освітніх стратегій : збірник матеріалів науково-практичної конференції викладачів і студентів інституту педагогіки, психології і мистецтв, 9-11 квітня 2014 р., м. Вінниця / за ред. Г. С. Тарасенко ; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, інститут педагогіки, психології і мистецтв. – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2014. – Вип. 3. – С.229-233.
5. Комарівська Н. Розвиток творчого потенціалу дітей дошкільного та молодшого шкільного віку засобами фольклору / Н. Комарівська // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. – Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2016. – Вип. 46. – С. 30-33.
6. Комарівська Н. Творчий розвиток молодших школярів на уроках літературного читання / Н. Комарівська // Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції / за ред. Г.С.Тарасенко. – Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД», 2016. – Вип. 5. – С. 168-172.
7. Ладыженская Т. А. Система упражнений по развитию связной речи / Т. А. Ладыженская // Совершенствование методов обучения русскому языку : Сб. ст. / Сост. А. Ю. Купалова. - М.: Просвещение, 1981. - С. 43-47.
8. Лазаренко Н. Культура мовлення як невід'ємна складова ключових компетентностей сучасного педагога / Н. І. Лазаренко // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство) : Збірник наукових праць / [гол.ред. Н. Л. Іваницька]. – Вінниця : ТОВ «Фірма «Планер», 2016. – Вип.23. – С.36-42.
9. Лазаренко Н. І. Розвиток пізнавальної активності першокласників у період навчання грамоти / Н.І.Лазаренко // Початкова школа. – 1999. – № 5. – С.13-16.
10. Родюк Н.Ю. Формування професійно-педагогічної комунікації майбутніх учителів // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Педагогічні науки : зб. наук. пр. – Старобільськ, 2017. – № 4 (309) травень. – С. 226-231.
11. Одинцова Г.С. Цікаве мовознавство для молодших школярів / Г.С.Одинцова. – К. : Наш час, 2006. – 123 с.
12. Словник-довідник з української лінгводидактики : навч. посібник / Кол. авт.; за ред. М. Пентилюк. - К., 2003. - 149 с.
13. Українська мова. Енциклопедія / Редкол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови), М. П. Зяблюк та ін. - К : Укр. енцикл., 2000. - 752 с.

КАЗКА ЯК ЗАСІБ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Л.Телятник, здобувач ступеня вищої освіти «бакалавр»

*І.Ковалько, вчитель-методист вищої категорії, вчитель початкових класів
Агрономіченської СЗШ І-ІІІ ст..*

*Науковий керівник: О.А.Голюк, кандидат педагогічних наук, доцент
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)*

FAIRY TALE AS MEANS OF UPBRINGING OF YOUNGER SCHOOLCHILDREN

L.Teliatnyk, second-year student

I.Kovalko, lecturer

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. В статті показано значення казки у вихованні дітей молодшого шкільного віку. Проаналізовано погляди науковців минулого і сучасності на виховний потенціал казок. Підкреслено роль педагогів та батьків у роботі з казкою як засобом виховання.

Ключові слова: казка, засіб виховання, молодші школярі.

Abstract. The article shows the significance of a fairy tale in the upbringing of children of junior school age. The views of scientists of the past and the present on the upbringing potential of fairy tales are analyzed. The role of teachers and parents in working with a fairy tale as a means of upbringing is emphasized.

Keywords: fairy tale, means of upbringing, younger schoolchildren.

Із казкою дитина знайомиться ще будучи зовсім маленькою, і вже тоді вона міцно вплітається у дитячий, фантастичний світ. Приклад позитивних персонажів надихає дитину бути кращою, творити добро, негативних – викликають відразу і посилюють рефлексивну оцінку власних вчинків. Казка – це єдиний жанр, який житиме, поки є діти, а отже – вічно.

Значення казок у вихованні дітей важко переоцінити. Накопичуючи у собі мудрість колишніх поколінь, вони мають справді чарівну силу: навчальну, розвивальну, творчу. Спочатку діти вбирають інформацію про найпростіші цінності й поняття разом з материнськими піснями, віршами, приповідками. Трохи пізніше починається справжнє виховання за допомогою казки [7, 36].

Казка – невід’ємний елемент у вихованні дитини. Вона доступною мовою вчить дітей життя. Діти отримують з казок багато корисних для себе знань: перші уявлення про час та простір, про зв’язки людини з природою, з предметним світом. Казки дозволяють дитині вперше відчути хоробрість і стійкість, відрізнити добро і зло [7, 45].

Дане питання досліджувало багато вчених та філософів усього світу: видатний український педагог В.Сухомлинський у книзі «Серце віддаю дітям», Л.Фесюкова – «Виховання казкою», А.Афанасьєв, К.Ушинський, С.Русова та багато інших.

Зокрема, С.Русова зазначала, що казка і дитина – це щось надзвичайно близьке, і «як би вчителі не намагалися вигнати казку з дитячої хати, вона все одно там пануватиме, бо вона природно відповідає вимогам дитячого розуму, а ті людські відносини по казках такі прості і зрозумілі, що дитина може щиро співчувати лихові і недолі, радіти перемозі й щастю казкових героїв. Й це викликає перше почуття симпатії – початок альтруїзму, перше свідоме враження правди й неправди, тої примітивної великої правди, яка залягає в глибокому лоні народної душі й виливається так просто в народних казках. Тут уперше прокидається дитяча увага до людей, співчуття до їх долі, зростає глибока сердечна любов до усього вбогого, до краси й до добра»[8; 195]. І дійсно, казка збагачує життєвий досвід школярів, розвиває їх естетичний смак, творчі здібності. Читаючи казки, учні вірять в добро і красу, в них виникає бажання завжди боротися за правду та справедливість.

Великого значення казці у вихованні дітей надавав видатний педагог В.Сухомлинський. Саме казка, на його думку, задовольняє жадобу дитячого пізнання, саме вона залишає помітний слід на емоційній пам’яті дитини чи не на все життя [9, 197]. В.Сухомлинський наголошував, що завдяки казці дитина пізнає світ не лише розумом, а й серцем, душею [10, 169]. У практиці педагога казка виконувала чимало функцій: вона виступала і засобом патріотичного виховання, і засобом розвитку дитячої творчості, і засобом формування основ світогляду.

Ми впевнені, що казка впливає чи не на всі осередки мислення і почуттів дітей. «Казка – не просто розповідь про фантастичні події, це – цілий світ, в якому дитина живе, бореться, протиставляє злу свою добру волю. Слово знаходить у казці реальну форму виявлення духовних сил дитини, як у грі – рух, а в музиці – мелодія. Дитині хочеться не тільки слухати казку, а й самій розповідати її, творити», пише В.Сухомлинський [11, 502].

Надзвичайно важливо у вихованні дітей те, що у казках завжди перемагає добро. Тоді дитині легше буде впоратись з життєвими труднощами. Життя внесе свої корективи, але в

підсвідомості нічого не пропадає. Тисячі років казка накопичувала духовний досвід народу, здійснювала вплив дивовижної сили на людську душу, виховувала, допомагала ставати мудрішими. В ній поєдналися основи народної етики, віками вироблені правила моралі, загальнолюдські ідеали. Потаємний сенс казки здійснюється через працю: тільки мислячому, допитливому, працьовитому читачу відкриє вона свою душу. Казку треба слухати ввечері чи вночі, в царствующій темряві, яка знімає з речей їх знайомий вид і надає їм новий, несподіваний, таємничий [1, 115].

Виховне значення казок проявляється також у тому, що вони здатні впливати на формування особистих рис. Адже у дитячому віці психіка ще продовжує формуватись, а межа між добром і злом для дитини ще не досить чітка. Тому дорослим необхідно прислухатися до своїх дітей і слідкувати, яким казкам вони віддають перевагу. Можливо, що улюблені й не улюблені дитиною персонажі вказують на емоційні проблеми дитини, які назрівають. У цьому випадку за допомогою тієї ж казки можна скорегувати розвиток дитячої психіки. Дуже важливо спільно обговорювати прочитане, звертати увагу дитини на ключові моменти та роз'яснювати незрозуміле [12, 8].

На нашу думку, казкові проблеми та способи їх вирішення сприяють вихованню певних рис людини, підготовці дитини до сприймання світу і Всесвіту, а слухаючи казку, дитина вчиться відрізнити правильні вчинки від неправильних, добрих персонажів від злих, бачить негативні наслідки поганої поведінки. Так, Н.Лазаренко, наголошує на тому, що процес навчання грамоти потребує таких методичних прийомів, які враховували б особливості дитячого сприймання, уваги, пам'яті, мислення. Ми погоджуємося з позицією науковця, що добір мовного матеріалу в першому класі має здійснюватися так, щоб учні мали можливість оволодіти такими важливими прийомами розумової роботи, як аналіз і синтез, класифікація, узагальнення, уміння робити висновки [6, 13].

Виховний ефект після прочитання казки досягається без нотацій і моралей, дитина отримує нові знання про світ і про саму себе природно. Переконаність, що добро обов'язково перемагає, що можна завжди вирішити будь-яке завдання, залишаючись чесною і доброю людиною, позначається на характері дитини найпозитивнішим чином. Вона стає більш впевненою в собі, сміливішою і рішучішою, цінує друзів і допомагає оточуючим [1, 215].

Казки – цінний виховний матеріал, що подає дітям загальнолюдські цінності й високу мораль не у вигляді нудних і сухих повчань та наказів, які надто часто викликають у дітей природне прагнення чинити навпаки, а в такій словесно-емоційній формі, яка невимушено підводить дітей до самостійного висновку: чому саме потрібно поводитись гарно, чому лише позитивні вчинки приводять до справжньої радості і задоволення. Адже у казках з м'яким гумором і тонким психологічним розрахунком висміюються такі негативні моральні якості і риси як жадібність, лінощі, хвалькуватість тощо. Казка забезпечує змістовне, цікаве, радісне виховання та навчання дітей і є засобом всебічного розвитку особистості [7, 48].

Важливого значення, на нашу думку, має не тільки зміст казок, які використовує вчитель у роботі з дітьми молодшого шкільного віку як засіб виховання, а й особистісні якості самого педагога, від його гуманістичної спрямованості, мислення, ідеалів, орієнтирів; становлення гуманістичної культури та типу поведінки педагога. У цьому контексті з дітьми має працювати не вчитель-предметник, а гуманний педагог-дитинолюб, творець особистості, транслятор загальнолюдських і національних цінностей [4, 14].

Як зазначає О.Голюк, основним транслятором цінностей і ціннісних орієнтацій підростаючому поколінню виступає сім'я. Саме в сім'ї у дітей закладаються основи багатьох умінь, навичок і звичок, виробляються оціночні судження та визначається життєва позиція підростаючого покоління [3, 41]. А відтак, використання казки як засобу виховання молодших школярів у сім'ї є могутнім інструментом у арсеналі батьків, що дозволить забезпечити емоційну єдність у взаємостосунках між дітьми і батьками, підтримати гуманні стосунки [2]. На великий потенціал впливу казки на емоційну сферу дитини звертає увагу О.Демченко [5]. Дослідниця радить у цьому контексті використовувати сюжети казок для створення виховних ситуацій, метою яких є організація через опосередкований вплив змісту

казки умов для формування у дітей етичних понять, розвитку моральних якостей і рис характеру.

Таким чином, роль казки у вихованні молодших школярів багатофункціональна, адже охоплює всі сфери духовного життя дитини – її розум, почуття, уяву, волю. Вона є природним простором для величезного дитячого потенціалу, середовищем, де компенсується нестача дії в реальному житті. Вона виховує, розвиває і навіть лікує. А добра казка, завдяки вчителям і батькам, навчить дитину правильній поведінці, виховає найкращі риси характеру та прищепить важливі для успішного життя якості.

Список використаних джерел:

1. Божович Л. И. Проблемы формирования личности: избр. психол. труды / Л. И. Божович; под ред. Д. И. Фельдштейна. – М.: МПСИ, Воронеж: Изд-во НПО МОДЭК, 2001. – 349 с.
2. Голюк О.А. Воспитание у детей чувства собственного достоинства как проекции морально-гуманистических ценностей/ О. А. Голюк, Анна Гайдукевич, Н. А. Пахальчук, И. В. Карук, К. А. Колесник / Science Review. – Warsaw (Poland). – 2018. – № – 1 (8), January. – Vol.5. – С.13-17.
3. Голюк О.А. Ціннісні орієнтації батьків як основа забезпечення гармонійного буття дитини у сім'ї / О.А.Голюк // Імідж сучасного педагога. – 2015. – № 6 (155) – С. 41-44.
4. Демченко О.П. Виховні ситуації в особистісно зорієнтованому просторі початкової школи : монографія / О.П.Демченко. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2014. – 416 с.
5. Демченко О.П. Особливості створення вербальних виховних ситуацій за змістом казок у роботі з дошкільнятами / О.П.Демченко // Гуманізація навчально-виховного процесу : збірник наукових праць. Спецвипуск / [за заг. ред. проф. В.І.Скрипченка]. – Ч.1. – Словянськ: СДПУ, 2010. – С.81-88.
6. Лазаренко Н. І. Розвиток пізнавальної активності першокласників у період навчання грамоти / Н.І.Лазаренко // Початкова школа. – 1999. – № 5. – С.13-16.
7. Литвиненко С.О. Виховання гуманних понять молодших школярів засобами української казки – Одеса, 1994. – 98 с.
8. Русова С. Ф. Вибрані твори. — К.: Освіта, 1996. – 246 с.
9. Сухомлинський В. О. Павлівська середня школа /В.О.Сухомлинський // Вибр. тв. в п'яти томах. – Т. 4. – К.: Рад. школа, 1977. – С. 7-390.
10. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям / В.О. Сухомлинський // Вибр. тв. в п'яти томах. – Т. 3 – К.: Радянська школа, 1988. – 297 с.
11. Сухомлинський В. О. Сто порад учителеві / В.О. Сухомлинський // Вибр. тв. в п'яти томах. – Т. 2. – К.: Рад. школа, 1976. – С. 419-654.
12. Фесюкова Л.Б. Воспитание сказкой: Для работы с детьми дошкольного возраста – М.:ООО «Фирма «Издательство АСТ»; Харьков: Фолио, 2000. – 464. – С. 3-9.

ОСОБЛИВОСТІ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Д.Ткачук, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

*Науковий керівник: О.В.Колосова, кандидат педагогічних наук, старший викладач
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)*

PECULIARITIES OF MORAL UPBRINGING OF YOUNGER SCHOOLCHILDREN

D.Tkachuk, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація: У статті розглянуто теоретичні засади морального виховання молодших школярів, проаналізовано вікові особливості дітей молодшого шкільного віку. Стверджується, що важлива роль у моральному вихованні молодшого школяра залежить від використання на заняттях основних методів виховного впливу: етичного інформування, створення виховних ситуацій, стимулювання моральної поведінки.

Ключові слова: моральне виховання, молодший шкільний вік, моральні якості, моральні норми, засоби морального виховання, сенситивний вік.

Abstract. The article deals with the theoretical principles of moral education of younger schoolchildren, it is analyzed age features of children of junior school age. It is argued that the important role in moral upbringing of a younger schoolchildren depends on the use of basic